

JUSTIȚIA LA O CAFEA

MAI 2026

JustPresso

**CE SE ÎNTÂMPLĂ ÎN JUSTIȚIA
DIN REPUBLICA MOLDOVA:
EXPLICAȚII CLARE DESPRE
REFORME, INSTITUȚII ȘI DECIZII**

**Evaluarea
hibridă a
judecătorilor:
Dacă este
vetting, atunci
trebuie spus clar**

**Ar fi justificată
evaluarea
extinsă a
judecătorilor din
prima instanță?**

**Raportul
Comisiei în
cauza Machidon:
doi juriști, trei
părerii?**

**Cum își
reconstruiește
Moldova
sistemul
anticorupție: mai
multă eficiență
sau mai multe
riscuri?**

**Codul privind
organizarea și
funcționarea
Parlamentului:
între consolidarea
autonomiei
parlamentare și
riscuri pentru
pluralismul politic**

Evaluarea hibridă a judecătorilor: Dacă este vetting, atunci trebuie spus clar

La 12 mai 2026, ședința Plenului Consiliului Superior al Magistraturii (CSM) a început cu un subiect care nu se afla propriu-zis pe ordinea de zi, dar care poate deveni una dintre cele mai importante intervenții asupra sistemului judecătoresc din următorii doi ani. Mai mulți membri ai CSM au criticat public faptul că un proiect privind evaluarea judecătorilor din prima instanță ar fi fost transmis în circuit extern, inclusiv către Comisia de la Venetia, fără o consultare reală și prealabilă a CSM.

Din informațiile disponibile, proiectul Ministerului Justiției (MJ) nu pare să introducă un vetting clasic, în sensul unei evaluări externe complete a tuturor judecătorilor din prima instanță, după modelul mecanismelor aplicate candidaților la CSM, Curtea Supremă de Justiție (CSJ) sau altor categorii de judecători și procurori. Proiectul pare să propună, mai degrabă, o evaluare hibridă. Evaluarea ordinară a performanțelor ar rămâne formal în sistemul CSM, prin Colegiul pentru selecția și evaluarea judecătorilor (CSEJ), însă componenta de integritate financiară ar fi analizată cu implicarea Comisiei de evaluare externă a judecătorilor, potrivit regulilor Legii nr. 252/2023.

Această formulă ridică o întrebare simplă: este sau nu este vetting? Răspunsul juridic nu este unul direct. Formal, nu este full vetting. Nu se creează o procedură separată de evaluare externă pentru toți judecătorii din prima instanță. Nu pare să existe o procedură de tip „treci sau pleci” identică celei din mecanismele anterioare. Nu este clar dacă judecătorii ar avea opțiunea de a nu participa, cu consecințe directe, așa cum s-a întâmplat în alte exerciții de vetting. Decizia finală nu ar aparține Comisiei de evaluare externă, ci Colegiului pentru selecția și evaluarea judecătorilor, adică unui organ din sistemul CSM.

În substanță însă, proiectul introduce un element de vetting în interiorul evaluării ordinare. Componenta de integritate financiară ar urma să fie analizată după reguli de evaluare externă, de o comisie externă, iar raportul acesteia ar putea influența decisiv rezultatul final. Dacă un judecător nu atinge pragul minim la criteriul de integritate, acesta ar putea primi calificativul „eșuat”. Prin urmare, chiar dacă mecanismul nu se numește full vetting, efectul său poate fi apropiat, cel puțin pentru judecătorii vizați. Tocmai din cauza acestor efecte potențial semnificative asupra carierei judecătorilor, proiectul trebuie să respecte standarde ridicate de claritate, transparență și consultare instituțională.

Un prim aspect important ține de transparență și consultare. Într-un domeniu care privește cariera judecătorilor, independența justiției și încrederea publică, neclaritatea consecințelor reprezintă cea mai periculoasă zonă. Un judecător trebuie să cunoască procedura aplicabilă, standardele care îi sunt aplicate, probele pe care le poate prezenta,

2

cine ia decizia, ce valoare are raportul Comisiei externe, ce remedii are la dispoziție și ce efecte produce rezultatul final. Totodată, CSM nu are un drept de veto asupra politicilor publice în domeniul justiției. Guvernul și Parlamentul au legitimitatea de a propune și adopta reforme. Cu toate acestea, atunci când o reformă afectează direct evaluarea judecătorilor, cariera acestora și competențele organelor de autoadministrare judecătorească, consultarea reală a CSM nu poate fi tratată ca o simplă formalitate. În lipsa acestor demersuri, reforma riscă să devină vulnerabilă atât din punct de vedere juridic, cât și politic.

Un alt aspect ține de claritatea conceptuală. Autoritățile trebuie să decidă ce vor să facă și să spună acest lucru clar. Dacă scopul este un vetting al judecătorilor din prima instanță care nu au trecut prin evaluare externă, atunci soluția corectă este asumarea unei proceduri clare de vetting, cu reguli distincte, garanții procedurale, termene, consecințe și remedii efective. Dacă scopul este doar consolidarea evaluării ordinare printr-o verificare mai serioasă a integrității financiare, atunci proiectul trebuie explicat ca atare și integrat coerent în Legea nr. 147/2023 privind selecția și evaluarea performanțelor judecătorilor. Or, actualul cadru legal privind statutul judecătorului este construit, în principiu, în jurul unor consecințe care intervin după două evaluări consecutive cu calificativul „insuficient”.

Prin urmare, dacă noul mecanism conduce la efecte imediate asupra carierei judecătorului, acest lucru trebuie reglementat clar, previzibil și explicit în lege.

Ceea ce nu este recomandabil este crearea unei proceduri care arată suficient de mult ca vettingul pentru a produce teamă și efecte asupra carierei, dar este prezentată ca o simplă ajustare tehnică a evaluării ordinare.

Ar fi justificată evaluarea extinsă a judecătorilor din prima instanță?

Practica actuală a evaluării ordinare nu inspiră suficientă încredere. Analiza unor hotărâri recente ale Colegiului pentru selecția și evaluarea judecătorilor arată o metodologie încă excesiv de formalistă. În multe cazuri, evaluarea integrității financiare pare să se bazeze în principal pe răspunsuri instituționale, în special de la Autoritatea Națională de Integritate (ANI), pe depunerea la timp a declarațiilor de avere și pe lipsa unor încălcări constatate formal.

Hotărârea (CSEJ) privind **evaluarea judecătorului Radu Holban** este un exemplu relevant pentru a înțelege atât progresul, cât și limitele sistemului actual. Colegiul a acordat calificativul „Foarte bine”. Hotărârea conține multe date statistice, inclusiv privind rata actelor menținute, casările, termenele de examinare, ședințele amânate sau întrerupte, instruirile profesionale și reputația profesională. La capitolul integritate financiară, Colegiul a reținut lipsa unor încălcări constatate de ANI, concordanța cu datele Serviciului Fiscal de Stat și alte răspunsuri de la instituții financiare, medicale sau educaționale. Este mai mult decât o simplă frază despre declarații. Totuși, chiar și într-o astfel de hotărâre mai detaliată, rămâne întrebarea dacă a existat o analiză financiară propriu-zisă sau doar o colectare de răspunsuri

În acest context, ideea implicării mecanismului de evaluare externă în analiza integrității financiare nu este, în sine, lipsită de logică. Dimpotrivă, aceasta poate reprezenta o încercare pragmatică de a acoperi una dintre cele mai vulnerabile componente ale evaluării ordinare. Problema ține însă de modul în care această soluție este introdusă. Dacă statul consideră că mecanismele actuale nu permit o verificare suficient de riguroasă a integrității financiare, atunci acest lucru trebuie asumat și explicat de ce este necesară intervenția unui mecanism extern.

instituționale care nu au ridicat alerte.

Aceeași problemă se observă și în evaluarea candidaților la funcția de judecător. Unele hotărâri privind candidați precum **Fulga Grabovski** sau **Corneliu Crețu** arată o abordare aproape mecanică a experienței profesionale, bazată pe carnetul de muncă, ani de activitate, articole, instruire și cunoașterea unei limbi străine. Aceste criterii sunt relevante, însă spun prea puțin despre integritate, independență reală, capacitatea de a rezista presiunilor sau maturitatea necesară exercitării funcției judiciare. Dacă evaluarea rămâne doar o aritmetică a punctelor, ea riscă să reproducă exact formalismul care a slăbit încrederea în sistem.

În afara problemelor de concept și procedură, proiectul ridică și o serie de riscuri practice și instituționale care trebuie analizate atent. Astfel, aplicarea simultană a mecanismului asupra tuturor judecătorilor dintr-o instanță sau notificarea unui număr mare de judecători în același timp poate produce blocaje serioase. O astfel de abordare riscă să paralizeze activitatea instanței, să ducă la redistribuirea masivă a dosarelor, să afecteze continuitatea examinării cauzelor și să prelungească procedurile deja aflate pe rol. În special în instanțele mari, cum este Judecătoria Chișinău, evaluarea unei întregi instanțe ca bloc unic poate genera efecte administrative greu de controlat. De aceea, dacă se merge pe o formulă cu efecte apropiate de vetting, implementarea trebuie să fie graduală, previzibilă și calibrată la capacitatea reală a instanțelor. O soluție mai prudentă ar fi evaluarea pe etape, în loturi rezonabile de judecători, stabilite astfel încât să nu fie întreruptă examinarea dosarelor aflate deja pe rol și să nu fie afectate completuri întregi sau domenii critice de activitate. Reforma integrității nu trebuie să producă un nou tip de disfuncționalitate: blocarea accesului la justiție pentru justițiabili.

În concluzie, dacă autoritățile intenționează să introducă un mecanism apropiat de evaluarea completă pentru judecătorii din prima instanță, acest lucru trebuie asumat și reglementat în mod clar și coerent. Autoritățile trebuie să spună explicit că urmăresc un full vetting, să explice de ce evaluarea ordinară nu este considerată suficientă, să indice categoriile vizate și să stabilească o procedură distinctă și previzibilă. De asemenea, este necesară reglementarea expresă a consecințelor juridice ale nepromovării, instituirea unor garanții procedurale reale și a unor căi efective de contestare, precum și desfășurarea unor consultări reale cu judecătorii și instituțiile direct vizate de reformă. Totodată, autoritățile trebuie să își asume și costurile instituționale ale unui asemenea mecanism, inclusiv riscul unor demisii, blocaje temporare și presiune suplimentară asupra instanțelor.

Raportul Comisiei în cauza Machidon: doi juriști, trei păreri?

Raportul Comisiei de Evaluare a Procurorilor **privind evaluarea Procurorului General Alexandru Machidon** a devenit probabil unul dintre

3

cele mai discutate și controversate dosare ale actualului proces de vetting. Nu neapărat prin concluzia finală - promovarea evaluării - ci prin tipul de întrebări juridice și morale pe care le ridică: cât de strict trebuie să fie standardul de integritate pentru conducerea Procuraturii și cât de departe poate merge Comisia atunci când probele directe lipsesc, iar explicațiile trebuie evaluate prin prisma plauzibilității și contextului social?

Lectura raportului lasă impresia unei dezbateri continue între două abordări juridice distincte. Primul jurist privește dosarul cu scepticism și consideră că raportul ridică mai multe semne de întrebare decât răspunsuri clare. Al doilea consideră că dosarul reflectă, mai degrabă, limitele practice ale vettingului și necesitatea unui standard rezonabil, nu imposibil.

Apartamentul „prea ieftin”. Prima problemă ține de apartamentul cumpărat de Machidon în 2018 cu aproximativ 34 000 EUR. Comisia însăși a constatat că valoarea estimată de piață a imobilului era mai mare, aproximativ 45 000 EUR. În plus, apartamentul fusese cumpărat anterior de primul proprietar aproape la același preț, dar în variantă albă, în timp ce Machidon l-ar fi procurat deja mobilat și parțial amenajat.

Primul jurist ar spune că exact aici apar cele mai serioase dubii. Într-o piață imobiliară aflată deja în creștere, pare greu de explicat cum un apartament renovat și mobilat poate fi revândut practic fără creștere de valoare. Mai ales pentru un procuror care urma să ajungă la conducerea sistemului, asemenea discrepanțe ar trebui, în opinia sa, analizate extrem de strict.

Al doilea jurist răspunde, însă, că vettingul nu poate funcționa pe baza impresiilor sau suspiciunilor generale despre piața imobiliară. Machidon a explicat că a beneficiat de o reducere după ce un cumpărător anterior pierduse un avans de aproximativ 3 000 EUR și renunțase la tranzacție. Comisia nu a identificat probe directe privind existența unor plăți ascunse sau a unei diferențe reale de preț. În lipsa unor asemenea probe, simpla percepție că apartamentul „pare prea ieftin” nu poate deveni automat concluzie de neintegritate.

„Punguța din beci” și cei 75 000 EUR. Adevăratul nucleu al controverselor îl reprezintă cei 75 000 EUR găsiți, potrivit explicațiilor subiectului, în beciul casei părintești, într-o pungă de plastic introdusă într-un recipient pentru conserve, aflat în spatele butoaielor de vin. Imaginea a devenit rapid virală și aproape imposibil de separat de percepția publică asupra întregului dosar.

Primul jurist privește episodul cu maximă rezervă. Mai întâi pentru că asemenea practici ar fi aproape imposibile în realitatea socio-economică moldovenească, dar și pentru că explicația depinde aproape exclusiv de credibilitatea subiectului evaluării și de coroborări indirecte. Raportul admite explicit că nu existau documente directe care să demonstreze existența exactă a acestor economii. Mai mult, banii ar fi fost împărțiți

inegal între Machidon și sora sa - aproximativ 55 000 EUR pentru el și 20 000 EUR pentru sora sa, angajată la Centrul Național Anticorupție. O parte din sumă ar fi fost folosită ulterior pentru cumpărarea apartamentului din Chișinău.

Pentru juristul critic, problema este una de standard. Dacă pentru funcția de Procuror General sunt suficiente explicații predominant circumstanțiale și ipoteze „plauzibile”, atunci unde mai începe exigența reală a vettingului?

Al doilea jurist privește însă problema diferit. El spune că exact aici se vede ruptura dintre logica juridică și realitatea socială a Republicii Moldova anilor 1990–2010. În familii din mediul rural, economiile în numerar păstrate în casă nu reprezentau o excepție. Mai ales pentru persoane care au lucrat peste hotare și nu aveau încredere în sistemul bancar. Or, Comisia nu a acceptat pur și simplu povestea „punguței din beci”, ci a analizat consistența explicațiilor, caracterul lor constant și corelarea cu alte elemente din dosar. În această logică, rolul vettingului nu este să stabilească adevărul absolut despre fiecare bancnotă, ci să determine dacă există „dubii serioase” privind proveniența ilicită a banilor.

Veniturile tatălui din Israel. O altă linie sensibilă privește veniturile tatălui lui Machidon din Israel. Raportul acceptă explicația potrivit căreia o parte importantă a economiilor familiale proveneau din munca acestuia în Israel, desfășurată timp de mai mulți ani.

Criticul raportului observă însă că documentele justificative complete lipsesc în mare parte. Nu există un tablou fiscal exhaustiv, extrase bancare integrale sau documente oficiale care să confirme toate veniturile invocate. În practică, Comisia pare să fi acceptat un calcul aproximativ bazat pe durata muncii peste hotare și pe nivelul estimativ al salariilor. Din această perspectivă, primul jurist spune că raportul pare să coboare standardul probator exact în dosarele cele mai sensibile.

Al doilea jurist răspunde că evaluarea privește fapte petrecute acum aproape două decenii, într-o perioadă în care mulți moldoveni lucrau semi-formal în străinătate și rareori păstrau documente fiscale. A transforma automat lipsa tuturor documentelor într-o prezumție de neintegritate ar însemna, practic, imposibilitatea promovării vettingului pentru o parte semnificativă a generației respective.

Magazinul din sat și întrebarea incomodă pentru Serviciul Fiscal de Stat. O problemă delicată din raport este afacerea familiei - magazinul-bar din sat, activ din 1995. Aici apare probabil cea mai serioasă contradicție factuală din dosar. Datele fiscale oficiale arătau ani întregi cu profit zero sau chiar pierderi. În același timp însă, explicațiile oferite Comisiei susțineau că afacerea genera suficient numerar pentru acumularea unor economii familiale importante.

Primul jurist formulează întrebarea direct: dacă magazinul producea efectiv venituri consistente, atunci de ce acestea nu apăreau fiscal? Și dacă nu apăreau fiscal, nu înseamnă asta exact existența unei probleme de conformare fiscală sau, și mai grav, că procurorul general ar fi beneficiat de o moștenire generată prin evaziune fiscală?

Comisia evită însă să tragă o asemenea concluzie. Ea observă discrepanțele și admite că anumite înscrisuri prezentate nu coincid perfect cu datele fiscale disponibile, dar nu transformă aceste neclarități într-o concluzie de nepromovare.

Aici apare, probabil, „a treia părere”. Nu despre Machidon în sine, dar întrebarea pe care vettingul nu pare pregătit să o soluționeze complet: dacă explicațiile sunt suficient de plauzibile pentru integritate, dar sugerează indirect posibile probleme fiscale istorice, ce ar trebui să facă instituțiile statului mai departe? Pentru că raportul pare să spună indirect ceva foarte incomod: procesul de evaluare externă nu poate reconstrui perfect realitatea economică și fiscală a Republicii Moldova din anii 2000. În multe cazuri, pentru a explica proveniența legitimă a unor bani, subiecții ajung inevitabil să descrie practici economice semi-formale, numerar nedeclarat complet sau afaceri familiale insuficient fiscalizate.

Economiile nedeclarate. Un alt capitol sensibil privește nedeclararea economiilor în numerar în declarațiile de avere pentru anii 2016–2018. Comisia a constatat explicit că Machidon nu a declarat sume importante de numerar în trei declarații consecutive.

Primul jurist ar spune că aceasta este probabil cea mai serioasă problemă din întregul dosar. Nu este vorba despre o simplă eroare tehnică izolată, ci despre omisiuni repetate privind sume semnificative de bani. Mai ales că obligația declarării numerarului era prevăzută expres de lege. Mai mult, chiar Comisia formulează o observație neobișnuit de critică, arătând că este problematic atunci când procurorii invocă o cunoaștere insuficientă a legii pentru a justifica omisiuni sau inexactități în declarațiile depuse la ANI.

Al doilea jurist ar răspunde însă că raportul operează cu o distincție juridică foarte importantă: existența unei omisiuni declarative nu echivalează automat cu existența unei averi nejustificate.

Comisia a verificat capacitatea financiară a subiectului și a concluzionat fără a se pronunța asupra calificării acestor omisiuni fiindcă aceste omisiuni nu au mai putut fi valorificate ca probleme de integritate etică, deoarece declarațiile respective fuseseră depuse în afara perioadei de 5 ani relevante pentru evaluarea etică prevăzută de Legea nr. 252/2023.

ÎN TRE STANDARD IMPOSIBIL ȘI STANDARD PEA FLEXIBIL

Este relevant și faptul că raportul nu a fost adoptat inițial în unanimitate la nivelul completului de evaluare. Acest element sugerează că inclusiv în interiorul Comisiei au existat dubii reale privind standardul aplicabil și suficiența explicațiilor oferite. Într-un final, nu doar Comisia a crezut explicațiile. Ele au fost acceptate și de Consiliul Superior al Procurorilor (CSP), într-o componentă în care aproape toți membrii au trecut, la rândul lor, prin filtrul evaluării externe. Din această perspectivă, cazul capătă o semnificație instituțională mai largă: standardul aplicat lui Machidon nu mai reprezintă doar aprecierea unei comisii de evaluare, ci devine un standard validat inclusiv de instituția responsabilă de gestionarea carierei procurorilor și de garantarea integrității sistemului procuraturii.

În final, cazul Machidon pare să ilustreze una dintre cele mai importante dileme ale reformei justiției din Republica Moldova. Dacă standardul vettingului devine excesiv de rigid, există riscul transformării procesului într-un exercițiu imposibil, rupt de realitățile sociale și economice ale ultimelor

4

două decenii. Dacă standardul devine prea flexibil, reforma riscă să își piardă credibilitatea publică exact în cazurile simbolice. Iar poate tocmai de aceea, în dosarul Machidon, doi juriști ajung, inevitabil, la trei păreri.

Cum își reconstruiește Moldova sistemul anticorupție: mai multă eficiență sau mai multe riscuri?

Proiectul Ministerului Justiției privind fortificarea mecanismelor de combatere a corupției, a criminalității financiare și criminalității organizate a generat dezbateri consistente în rândul experților, practicienilor, dar și a societății civile, atât în partea ce ține de obiectul acestuia, cât și oportunitatea sa. Proiectul în sine nu operează o simplă ajustare tehnică a competențelor. El produce o modificare de paradigmă.

Procuratura Anticorupție (PA) nu mai rămâne configurată ca o structură specializată în mod larg pe corupție, fraude financiare și spălare de bani conexe, ci este restrânsă în principal la infracțiuni de corupție și conexe comise de un cerc foarte limitat de subiecți de rang înalt. În paralel, organul de urmărire penală al Centrului Național Anticorupție (CNA) primește o competență materială extinsă asupra unei game largi de infracțiuni economico-financiare, de corupție și conexe, începând cu criminalitatea minoră și terminând cu corupția la nivel înalt.

Un semnal de alarmă declanșat de noua arhitectură procesuală a procesului de combatere a corupției și a infracțiunilor financiare, inclusiv fraudele cu fonduri străine vizează principiul independenței funcționale a CNA față de expunerea politică.

Potrivit Legii nr. 1104/2002, relația CNA cu Parlamentul este una semnificativă. Parlamentul numește directorul CNA, exercită funcții de audiere și raportare asupra activității Centrului, iar rolul său se extinde și asupra parametrilor de organizare instituțională, inclusiv sub aspectul aprobării structurii și efectivului-limită și participarea unui deputat în calitate de membru al Colegiului CNA.

Această arhitectură face ca independența reală a CNA față de factorul politic să fie structural mai vulnerabilă decât cea a procuraturii. Subordonarea politică a CNA, consacrată normativ, a fost sesizată și de Comisia de la Veneția în **opinia sa din 15 decembrie 2025**. Articolul 36 din Convenția Națiunilor Unite împotriva corupției cere existența unor autorități specializate în combaterea corupției prin aplicarea legii, cărora statul trebuie să le asigure independența necesară pentru a-și exercita funcțiile eficient și fără influențe nejustificate. Convenția nu impune un model instituțional unic. Ea nu spune că numai procuratura poate investiga corupția. Totuși, ea cere ca autoritatea specializată să beneficieze de independență reală și suficientă pentru funcția pe care o exercită. O astfel de independență este cerută și în textul proiectului noii

Directive a Parlamentului European și a Consiliului privind combaterea corupției. În aceste condiții lărgirea masivă a competenței CNA, concomitent cu diminuarea competenței materiale a PA, este dificil de conciliat cu ideea unei autorități specializate care trebuie să acționeze cu independența necesară față de orice influență nejustificată.

O altă vulnerabilitate conceptuală, deosebit de serioasă, ține de raportarea acestor propuneri la logica vettingului. În Republica Moldova, statul a investit capital politic, legislativ și instituțional, dar și resurse financiare considerabile în evaluarea externă a judecătorilor și procurorilor, inclusiv a procurorilor din cadrul PA. Procesul de evaluare externă a procurorilor PA se află într-o fază avansată, iar ideea lui de bază este tocmai consolidarea integrității și credibilității instituției specializate. Statistica activității comisiei arată că cea mai mare parte a procurorilor în funcție din cadrul PA au promovat evaluarea externă.

Altfel spus, în mare parte, criteriile de profesionalism, integritate etică și financiară sunt asigurate, indicatori esențiali pentru asigurarea unor investigații eficiente. În acest context, soluția propusă este greu de justificat: **competențele sunt retrase de la o instituție aflată în curs avansat de evaluare externă a integrității etice și financiare și transferate unei instituții care nu a fost supusă unui exercițiu echivalent de vetting.** Aceasta creează o asimetrie gravă de reformă. Statul verifică și „curăță” instituția de la care ia competențe și consolidează instituția căreia îi dă competențe sporite fără a o supune aceluiași exigențe sistemice de integritate. Argumentul autorilor precum că evaluării externe au fost supuși doar procurorii nu și ofițerii detașați în Procuratura Anticorupție nu este sustenabil, or, spre deosebire de ofițerii anticorupție, ofițerii detașați nu au atribuții decizionale în cadrul investigațiilor și își desfășoară activitatea doar în strictă coordonare cu procurorul care exercită urmărirea penală. Din perspectiva coerenței reformei de integritate, mesajul transmis este regresiv. În loc ca rezultatele vettingului să consolideze PA și să legitimeze întărirea competenței sale, proiectul riscă să neutralizeze efectul reformei tocmai în raport cu instituția deja verificată.

Un alt risc vizează scoaterea fraudelor cu fonduri UE din competența materială a PA. Investigarea fraudelor cu fonduri ale Uniunii Europene ar trebui păstrată în competența Procuraturii Anticorupție. Această categorie de cauze are o sensibilitate juridică și instituțională distinctă, deoarece implică protecția intereselor financiare ale Uniunii, credibilitatea Republicii Moldova ca stat candidat și capacitatea autorităților de a gestiona integrat corupția, fraudă financiară, spălarea banilor și recuperarea activelor. Raportul Comisiei Europene pentru Republica Moldova pe 2025 pledează pentru consolidarea capacităților instituțiilor anticorupție, întărirea cooperării dintre acestea și consolidarea independenței, integrității și capacității operaționale a serviciilor de procuratură, nu pentru diminuarea competențelor PA.

Directiva PIF 2017/1371 tratează combaterea fraudelor care afectează interesele financiare ale Uniunii Europene ca pe o materie care presupune coordonare investigativă și cooperare tehnică și operațională cu structurile europene relevante. Dacă Directiva PIF pornește de la premisa că dosarele privind interesele financiare ale UE trebuie să poată fi coordonate eficient în raport cu OLAF, Eurojust și, după caz, EPPO, atunci scoaterea lor din competența materială a Procuraturii Anticorupție și lăsarea lor la un organ investigativ distinct slăbește exact lanțul instituțional pe care instrumentul juridic european îl presupune.

De asemenea, contextul proiectului nu ia în calcul că mecanismele obișnuite de supraveghere a urmării penale (conducerea urmării penale) nu pot asigura un control efectiv al procesului de detectare a criminalității. Altfel spus, suprapopularea procesuală a competențelor CNA, prin

Extinderea excesivă a competențelor CNA poate genera riscuri de dispersare a resurselor și de prioritizare a indicatorilor cantitativi în detrimentul investigării eficiente a corupției la nivel înalt și a fraudelor complexe. Prin urmare, obiectivul consolidării sistemului anticorupție ar putea fi atins mai eficient prin valorificarea și implementarea recomandărilor internaționale existente, decât prin adoptarea unor soluții care se abat de la acestea.

mixarea atribuțiilor de combatere a corupției cu cele de combatere a infracțiunilor economico-financiare și fiscale, ar putea servi drept catalizator de selectivitate a investigațiilor în care statistica cantitativă instituțională va lua locul statisticii calitative. În acest caz, indicii de rezultat ar putea fi irelevanți pentru raportarea în **platforma electronică pentru colectarea datelor privind cauzele de corupție și criminalitate organizată**.

Prin soluțiile propuse, proiectul pare să se îndepărteze de direcția recomandată de GRECO, Comisia Europeană, OECD și alte mecanisme internaționale de monitorizare anticorupție. Analizate în ansamblu aceste recomandări promovează o viziune coerentă bazată pe consolidarea instituțională a Procuraturii Anticorupție, clarificarea arhitecturii competențelor în domeniul combaterii corupției și sporirea eficienței urmării penale în cauzele de mare corupție. **Programul Național de Aderare** consacră explicit angajamentul Republicii Moldova de a implementa recomandările GRECO din cea de-a cincea rundă. **Raportul de conformitate GRECO din 2026** arată că recomandarea referitoare la competența și consolidarea PA este doar parțial implementată. Experții recomandă ca funcționarii publici de rang înalt să fie investigați de Procuratura Anticorupție, nu de CNA. **Raportul OECD de monitorizare anticorupție** pentru Moldova notează, pe de o parte, un nivel înalt al independenței serviciului procuraturii, iar pe de altă parte, probleme deja existente la capitolul instituțiilor specializate anticorupție, inclusiv sub aspectul resurselor și delimitării competențelor. **Raportul Comisiei Europene pentru Republica Moldova pe anul 2025** recomandă consolidarea capacităților instituțiilor anticorupție și a PA în particular și întărirea cooperării dintre acestea. Direcția sugerată de Comisia Europeană este o delimitare mai clară și mai funcțională a acestora.

În altă ordine de idei, revenirea la formula normativă potrivit căreia conducerea urmării penale în cauzele din gestiunea organului de urmărire penală al CNA este realizată de PA, ar asigura transpunerea în practică a recomandărilor Comisiei Europene privind cooperarea eficientă și ar spori capacitățile ambelor instituții de detectare a fraudelor economice și corupției. În aceste condiții este relevant de a lua în calcul revenirea la modificările operate în Codul de procedură penală prin **Legea nr. 83 din 2023** și completarea lor cu recomandările relevante ale organismelor internaționale.

În concluzie, modificările propuse riscă să fragmenteze arhitectura instituțională de combatere a corupției și să se îndepărteze de direcția promovată constant de partenerii internaționali ai Republicii Moldova. Recomandările GRECO, ale Comisiei Europene, OECD și ale altor organisme relevante converg asupra necesității consolidării Procuraturii Anticorupție și asupra clarificării competențelor instituționale și asigurării unei cooperări eficiente între autoritățile responsabile.

5

Codul privind organizarea și funcționarea Parlamentului: între consolidarea autonomiei parlamentare și riscuri pentru pluralismul politic

Proiectul noului **Cod privind organizarea și funcționarea Parlamentului** reprezintă o amplă inițiativă de restructurare a cadrului normativ parlamentar. Proiectul urmărește sistematizarea regulilor privind activitatea legislativă, organizarea internă a legislativului, funcționarea organelor parlamentare și relațiile instituționale ale Parlamentului etc. Proiectul încearcă să reunească într-un cadru unic reguli dispersate anterior în diverse acte normative și practici interne, ceea ce poate contribui la o mai bună claritate a procedurilor parlamentare și a procesului legislativ.

Inițiativa reprezintă una dintre acțiunile asumate în **Foia de parcurs privind „Funcționarea Instituțiilor Democratice”**, unde termenul de realizare era stabilit pentru iulie 2025. În practică, această întârziere sugerează că procesul de elaborare a proiectului s-a dovedit mai complex decât se anticipase inițial. Totodată, proiectul a fost transmis în luna martie 2026 către Comisia de la Veneția pentru expertiză.

Proiectul conține o serie de propuneri relativ inovatoare pentru practica parlamentară națională. Printre acestea se regăsesc instituirea unui program legislativ anual al Parlamentului, elaborat inclusiv în coordonare cu Guvernul și corelat cu agenda de armonizare a legislației naționale cu a Uniunii Europene. De asemenea, proiectul dezvoltă drepturile opoziției parlamentare, inclusiv prin rezervarea periodică a unor ședințe pentru subiectele propuse de opoziție, consacră expres obligația publicării proceselor-verbale și stenogramelor ședințelor parlamentare și introduce obligația fracțiunilor parlamentare de a asigura o reprezentare echilibrată a femeilor și bărbaților în structurile interne. Totodată, proiectul reglementează pentru prima dată într-o manieră mai structurată mecanismele de evaluare ex post a legilor, planificarea anuală a controlului parlamentar și posibilitatea comisiilor parlamentare de a desfășura anchete asupra activității administrației publice.

Totuși, **analiza proiectului efectuată de CRJM** evidențiază mai multe aspecte importante care necesită clarificări sau ajustări suplimentare pentru a evita eventuale tensiuni cu standardele constituționale și europene. Unele dintre prevederi vizează limitarea modificării configurației politice a Parlamentului și restricționarea schimbării apartenenței deputaților la fracțiuni parlamentare. Deși obiectivul combaterii traseismului politic poate fi legitim din perspectivă politică, asemenea prevederi ridică probleme din perspectiva articolului 68 din Constituție și a principiului mandatului reprezentativ. Jurisprudența constituțională a Republicii Moldova, precum și standardele europene, tratează cu rezervă orice mecanisme care pot transforma mandatul

parlamentar într-un mandat imperativ de facto sau care pot limita excesiv libertatea deputaților de a-și exercita mandatul. CRJM recomandă excluderea prevederilor care limitează în mod direct libertatea deputaților de a-și exercita mandatul, inclusiv interdicțiile privind modificarea configurației politice a Parlamentului, schimbarea apartenenței la fracțiuni parlamentare sau crearea unor noi fracțiuni parlamentare.

Proiectul conține și o serie de prevederi relevante pentru consolidarea transparenței legislative, inclusiv obligații privind publicarea documentelor și organizarea de consultări. Cu toate acestea, persistă unele lacune privind previzibilitatea procedurilor legislative și utilizarea amendamentelor fără legătură directă cu obiectul proiectului de lege. În ultimii ani, asemenea practici au generat frecvent controverse publice și litigii constituționale, inclusiv în legătură cu respectarea principiului securității juridice și a transparenței procesului decizional. În acest context, una dintre recomandările CRJM vizează consacrarea explicită a principiului unității de materie și limitarea amendamentelor fără conexiune directă cu obiectul principal al proiectului examinat. De asemenea, este recomandată consolidarea obligațiilor privind consultările publice și publicarea documentelor aferente procesului legislativ, inclusiv într-o manieră care să permită participarea efectivă a societății civile și a instituțiilor interesate.

Proiectul încearcă, în paralel, să răspundă și unor dificultăți practice privind funcționarea legislativului și prevenirea blocajelor instituționale. Sunt introduse reguli mai detaliate privind organizarea ședințelor și funcționarea organelor parlamentare, însă anumite situații sensibile – precum imposibilitatea alegerii conducerii Parlamentului – necesită mecanisme mai clare și mai previzibile pentru asigurarea continuității activității instituționale. Lipsa unor asemenea prevederi poate genera blocaje instituționale și afecta funcționarea legislativului. CRJM consideră necesară instituirea unei proceduri interimare clare și limitate în timp, care să asigure continuitatea activității Parlamentului până la alegerea președintelui acestuia.

În cadrul **consultărilor publice** organizate la 19 mai 2026, deputații prezenți au confirmat intenția ca, pentru lectura finală, actualul proiect să fie comasat cu **proiectul Codului de etică al deputaților**, votat în prima lectură în decembrie 2025. O asemenea abordare, în principiu, poate contribui la consolidarea coerenței cadrului normativ prin integrarea regulilor privind organizarea instituțională și conduita parlamentară într-un singur act normativ. Totuși, această intenție ridică și anumite întrebări de procedură și transparență. Nu a fost pe deplin clar de la început dacă autoritățile urmăresc promovarea unui proiect unic integrat sau a două inițiative distincte. În practică, această lipsă de claritate poate afecta calitatea consultărilor publice și capacitatea instituțiilor, a societății civile și inclusiv a Guvernului de a se expune într-un mod suficient de clar și complet asupra versiunii finale a proiectului.

În concluzie, proiectul de lege poate consolida cultura parlamentară și previzibilitatea procesului legislativ. Acesta deschide și o discuție mai largă despre modul în care Parlamentul își definește propriile reguli de funcționare într-o perioadă marcată de presiuni privind eficiența legislativă, transparența decizională și consolidarea instituțiilor democratice. În acest context, la această etapă, procesul de consultare și expertizare externă va avea un rol definitoriu pentru configurarea versiunii finale a Codului.

ECHIPA CRJM

ILIE CHIRTOACĂ

Președinte

CAROLINA BAGRIN

Directoare de program

OCTAVIAN IACHIMOVSKI

Consilier juridic superior

VICTORIA MEREUȚĂ

Consilieră juridică

DANIEL GOINIC

Director de program

AURELIA BUZA

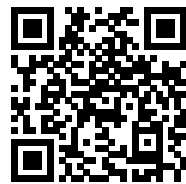
Manager financiar și contabil

LUCIA GANGAN

Specialistă contracte și achiziții

DUMITRU JOMIR

Coordonator de comunicare

Puteți susține și
dumneavoastră activitățile
CRJM prin intermediul unei
donatii online.

CENTRUL DE RESURSE JURIDICE DIN MOLDOVA

str. A. Șciusev 33,
MD-2001, Chișinău,
Republica Moldova

+373 22 84 36 01
+373 22 84 36 02

contact@crjm.org

www.crjm.org

crjm.org

crjmoldiva